

30.9.2026

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnalle:

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2027

Viite: Kuulemispyyntönne 22.9.2026, diaarinumero: HE 175/2026 vp

OAJ kiittää mahdollisuudesta lausua valtion talousarviosta vuodelle 2027.

Pyydetty teema: Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus (lukua 29.10);

Talousarvioesityksen keskeiset painotukset ja kipupisteet; ml. perustaitojen ja -valmiuksien parantaminen, lukutaito, oppimisen tuki ja henkilöstön saatavuus.

Lausuntomme esitykset lisärahoitustarpeista valtion talousarvioon:

- Kuntien valtionosuuteen tehtävä indeksijarrun kiristys on leikkaus varhaiskasvatuksen ja esi- sekä perusopetuksen järjestämisestä. Indeksijarrua ei tule toteuttaa täysimääräisenä
- Oppimistuloksia vahvistavan työryhmän toimenpide-ehdotus uransa alussa olevien opettajien mentoroinnista tarvitaan osaamistason nostamiseksi, 1,5 M€
- Taiteen perusopetuksen lakiuudistus edellyttää toteutuakseen lisämäärärahaa, 350 000 € sekä 5 M€
- Ikäluokkien pienenemisestä johtuvan automaattisen rahoitusleikkauksen ei pidä antaa toteutua
- Ulkomaanlehtoritoiminnan jatkaminen edellyttää valiokunnalta rahoitusta, 300 000 €
- Opettajarekisterin perustamisella on jo kiire väestönkehityksen muuttaessa koulutusalan henkilöstötarpeita, 1 M€

Lisäksi lausuntomme sisältää kokonaiskuvan hallituskauden kasvatukseen, koulutukseen ja tutkimukseen vaikuttaneista keskeisistä budjettipäätöksistä sekä liitteen, jossa on kokonaiskuva pyydetyistä teemoista perustaitojen ja -valmiuksien parantaminen, lukutaito, oppimisen tuki ja henkilöstön saatavuus.

Hallitus ei saattanut budjettiesityksellään loppuun aloittamiaan hankkeita

Valtionosuusleikkaukset kohdistuvat väistämättä peruspalveluiden tarjontaan.

Ensi vuoden budjetissa kuntien valtionosuusleikkaukset nousevat 188 miljoonan euron tasolle. Kokonaisuus muodostuu 75 miljoonan tasoalennuksesta, indeksijarrun kiristämisestä 2,8 %-yksikköön, 91,2 miljoonaa euroa ja kuntien normien purusta aiheutuvista leikkauksista 22 miljoonaa euroa.

OAJ pitää kuntien valtionosuuteen tehtäviä leikkauksia koulutusleikkauksina. Kuntaliiton mukaan valtionosuuspohjan mukaisesti valtionosuuteen tehdyistä leikkauksista

30.9.2026

kohdistuu laskennallisesti esi- ja perusopetukseen 55 %, varhaiskasvatukseen 35 %, TE-tehtäviin 5 % ja loput 5 % kirjastoihin ja kulttuuripalveluihin.

Suomen julkisen talouden tilanne on vaikea, mutta talouden vahvistaminen ei onnistu osaamispohjaa heikentämällä. Indeksijarrun kiristäminen vie peruspalveluiden indeksikorotuksesta 80 prosenttia ja painaa indeksin noin 0,7 prosenttiin, vaikka kuntien henkilöstömenojen kasvun arvioidaan olevan ensi vuonna 3,85 prosenttia.

Valtiovarainministeriön hallitusohjelmatyön pohjaksi laadituissa asiakirjoissa todetaan, ettei kunnilla ole käytännössä mahdollisuutta leikata nykytilanteessa kulujaan koskematta peruspalveluiden järjestämiseen. Nykyisessä tilanteessa, jossa kunnat kipuilevat kasvavien yksikkökustannusten paineessa ikäluokkien pienentyessä, leikkaukset valtionosuuteen ovat väistämättä myös leikkauksia varhaiskasvatukseen sekä esi- ja perusopetukseen.

Kuntien valtionosuusleikkaukset heikentävät kuntien mahdollisuuksia toteuttaa lakisääteisiä tehtäviään tilanteessa, jossa oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistus ja vuosiviikkotuntimäärien lisäykset edellyttäisivät päinvastoin vahvempaa rahoituspohjaa. Leikkauksilla on suoravaikutus kuntien mahdollisuuksiin vahvistaa perustaitoja, opettaa lukutaitoa, toteuttaa oppimisen ja koulunkäynnin tukea ja turvata osaavan henkilöstön saatavuutta.

Indeksikorotuksilla turvataan nykytason ylläpito, ei paranneta palvelutasoa. Indekseistä leikkaaminen edellyttää kustannusten nousun kompensoimista leikkaamalla palveluista, ellei kunnalla ole mahdollisuutta oman rahoituksen kasvattamiseen.

OAJ esittää, että valiokunta mietinnössään lievittää kuntien valtionosuuteen tehtävää indeksijarrua momentilla 28.90.30, jolla varmistetaan kustannustason nousun kompensointi kunnissa.

Uran alussa olevien opettajien mentorointi olisi konkreettinen toimi edistää oppimistulosten parantamista

Suomalaisten nuorten oppimistulosten laskusta on perusteltua olla huolissaan. Viimeisimmän Pisa-tutkimuksen mukaan suomalaisten lukutaito ja matemaattinen osaaminen jatkaa laskuaan ja pudotus kahdenkymmenen vuoden takaisiin huippulukemiin on merkittävä.

Hallituksen asettama OKM:n [Perusopetuksen oppimistuloskehitystä tarkastellut työryhmä](#) esitti toimenpiteitä, joilla olisi mahdollista vaikuttaa oppimistulosten nostoon. Näihin toimenpiteisiin olisi syytä tarttua mahdollisimman pian. Yhtenä toimenpiteenä ehdotettiin uran alkuvaiheessa olevien opettajien mentorointiin panostamista. OECD:n kansainvälisen TALIS-tutkimuksen mukaan Suomessa uran alkuvaiheessa olevista opettajista mentorointia saa vain 14 prosenttia, kun OECD-maiden keskiarvo on 26 prosenttia.

30.9.2026

Mentoroinnin puutetta pidämme yhtenä syynä siihen, että Suomessa yhä useammin alalle valmistuneet eivät pysy opettajan työssä.

Toimenpide olisi käynnistettävissä 1,5 miljoonan euron määrärahan kohdentamisella uransa alkuvaiheessa olevien varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen opettajien mentorointiin. Määräraha käytettäisiin koulutettujen mentorien ja mentorointiin osallistuvien opettajien työajan korvaamiseen. Suomessa on jo noin 600 koulutettua mentoria, joten toiminta voidaan käynnistää nopeasti.

Rahoituksella saataisiin 2 000 opettajalle 16 tuntia mentorointia tai 4 000 opettajalle 8 tuntia mentorointia vuonna 2027.

Rahoitus voidaan ottaa hallituksen perusopetuksen kehittämiseen varatusta 200 miljoonan euron määrärahasta, josta on edelleen kohdentamatta varoja momentille 29.10.20.

Mikäli näitä kohdentamattomia varoja ei voida kohdentaa mentorointiin, esitämme, että valtiovarainvaliokunta lisää valtion vuoden 2027 talousarvioon 1,5 miljoonan euron määrärahan opetus- ja kasvatustalouden vahvistamiseen parantamaan opettajien työssä pysymistä, että lasten ja nuorten oppimista koko Suomessa.

OAJ esittää, että valiokunta mietinnössään kohdentaa momentille 29.10.20 uransa alussa olevien varhaiskasvatuksen sekä esi- ja perusopetuksen opettajille 1,5 miljoonaa euroa mentorointiin.

Osalle taiteen perusopetuksen oppilaitoksista annettava vastuutehtäviä

Taiteen perusopetus uudistuu kokonaisvaltaisesti niin järjestäjäverkon, oppimäärärakenteen, rahoituksen kuin lainsäädännön osalta. Valiokuntakäsittelyssä olevan lakiesityksen tavoitteena on lisätä osallistumista, vahvistaa yhdenvertaisuutta ja parantaa järjestelmän vaikuttavuutta. Lakiesityksen yksi keskeinen haaste on se, että tavoitteet ovat kunnianhimoisia, mutta siinä todetaan samalla, ettei vuosille 2027–2030 ole varattu 10 miljoonan lisämäärärahaa, joka tavoitteiden toteuttamiseksi tarvittaisiin. Ilman uusia resursseja uudistus voi johtaa tilanteeseen, jossa olemassa oleva rahoitus jakautuu eri tavalla, mutta osallistujamäärä, opetuksen tarjonta ja saavutettavuus eivät juuri parane.

Uudistusta valmistellut työryhmä tunnisti merkittäviä alueellisia eroja taiteen perusopetuksen saavutettavuudessa, järjestäjien toimintakyvyssä sekä mahdollisuuksissa kehittää opetuksen laatua. Näihin haasteisiin vastaamiseksi lakiesityksessä ehdotetaan rakenteellista uudistusta, jossa annettaisiin osalle taiteen perusopetuksen oppilaitoksista vastuutehtäviä. Vastuutehtävän tarkoituksena on vahvistaa koko taiteen perusopetuksen järjestelmää tukemalla lain toimeenpanoa, pedagogista kehittämistä, tiedontuotantoa ja alueellista yhteistyötä.

30.9.2026

Kehittämistehtävän avulla voidaan:

- tukea opetuksen järjestäjiä lain toimeenpanossa ja toimintakulttuurin uudistamisessa,
- vahvistaa opetuksen laatua ja pedagogista kehittämistä,
- levittää hyviä käytäntöjä koko maahan,
- tukea pieniä ja harvaan asutulla alueella toimivia oppilaitoksia,
- kehittää saavutettavuutta ja yhdenvertaisuutta edistäviä toimintamalleja,
- koordinoita tiedontuotantoa, arviointia ja vaikuttavuuden seurantaa,
- vahvistaa taiteenalojen välistä yhteistyötä sekä yhteistyötä kuntien, koulujen ja muiden toimijoiden kanssa.

OAJ esittää 350 000 euron määrärahaa vuodelle 2027 vastuutehtävän käynnistämiseen, koska uuden tehtävän vaikuttava hoitaminen edellyttää riittäviä henkilöresursseja sekä mahdollisuuksia järjestää koulutuksia, tuottaa materiaaleja ja tarjota asiantuntijatukea koko kentälle.

Lisäksi uudistuksen toteutumisen edellyttämä 10 miljoonan euron lisämääräraha ehdotetaan porrastettavaksi siten, että turvataan vuonna 2027 uudistuksen aloitus 5 miljoonalla eurolla ja rahoitusta vahvistetaan myöhemmin siten, että kokonaisrahoitus nousee yhteensä 10 miljoonalla.

OAJ esittää, että valiokunta mietinnössään kohdistaa 350 000 euroa taiteen perusopetuksen vastuutehtävän käynnistämiseen momentille 29.80.34 ja varmistaa käsittelyssä olevan lakiuudistuksen toimeenpanon kohdistamalla ensi vuoden budjettiin 5 miljoonan euron rahoituksen samalle momentille.

Oppimisen tuen toimeenpano on alkanut kunnissa vaihtelevasti

OAJ:n selvityksen mukaan uudistetun oppimisen tuen toimeenpano on käynnistynyt kunnissa vaihtelevasti. Joka toinen opettaja arvioi, että oppilaat eivät saa tarvitsemaansa tukea.

Vuosi sitten voimaan astuneen esi- ja perusopetuksen oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistuksen tavoitteena oli vahvistaa oppilaiden oikeutta saada tarvitsemansa tuki yhdenvertaisesti koko maassa. OAJ:n rehtoreille ja opettajille tekemä kysely osoittaa, että lain tulkintaan liittyvät epäselvyydet estävät monia oppilaita saamasta tarvitsemaansa tukea. OAJ vaatii, että opetuksen järjestäjät varmistavat toteuttavansa oppimisen ja koulunkäynnin tukea OKM:n ohjeistuksen ja lain mukaisesti kaikissa kunnissa ja kouluissa. Tuen tavoitteiden toteutumista on seurattava kansallisesti ja jatkossa on säätelyä tiukennettava, ellei lasten oikeus tarvitsemaansa tukeen edelleenkaan toteudu.

Ikäluokkien pienentyessä oppilaskohtaiset kulut kasvavat väistämättä. Entistä useampi lapsi ja nuori tarvitsee oppimiseen ja koulunkäyntiin tukea. Mikäli koulutuksen rahoitusta sopeutetaan ikäluokkien pienentymisen mukaisesti, tarkoittaisi se entistä suurempia ryhmäkokoja, heikompaa tukea ja siten heikompia oppimistuloksia. OAJ on esittänyt, että ikäluokkien pienentymisestä vapautuvat rahat olisi saatava pysymään

30.9.2026

koulutusjärjestelmän käytössä. Sama tavoite oli kirjoitettuna jo vuoden 2021 koulutuspoliittiseen selontekoon ja teema oli mukana myös parlamentaarisessa julkisen talouden hoitamista koskevassa sopimuksessa, tuttavallisemmin velkajarrusopimuksessa.

Aiheesta on tehty myös [tutkimusta](#). Myrskylä & Co. (Declining fertility, human capital investment, and economic sustainability, 2024) mallinsivat ikäluokkien pienentymisestä vapautuvien rahojen kohdentamista koulutukseen ja osoittivat tutkimuksellaan, että näin toimimalla olisi mahdollista kompensoida pitkällä aikavälillä väestön ikääntymisestä syntyvät lisämenotarpeet.

OAJ esittää, että valiokunta mietinnössään selvittää ikäluokkien pienentymisestä vapautuvan rahoituksen määrän vuositasolla valtion budjetista ja esittää, että se kohdennetaan opetuksen laadukkaaseen järjestämiseen eikä sitä leikata.

Opettajien saatavuus ja kelpoisuustilanne

Opettajien saatavuudessa keskeisin kysymys on ollut pula varhaiskasvatuksen opettajista. Varhaiskasvatuksen opettajatarpeen arvioinnin ja seurannan puuttuminen ja siitä johtuneet varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen alimitoitettut koulutusmäärät menneiden vuosikymmenten aikana johtivat tilanteeseen, ettei varhaiskasvatuksen opettajia valmistunut tarvetta vastaavasti.

OAJ pitää erittäin tärkeänä, että hallitus on tunnistanut varhaiskasvatuksen opettajapulaa vakavuuden ja asettanut varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen tavoitteeksi 1 400 uutta varhaiskasvatuksen opettajaa vuodessa, millä opettajapula saataisiin pitkällä tähtäimellä korjattua. Viime vuosien varhaiskasvatuksen opettajankoulutuksen määrän lisäykset niin yliopistojen koulutustavoitteissa kuin määräaikaaisina lisärahoituksina ovat alkaneet tuottaa tulosta.

Tällä hetkellä varhaiskasvatuksen opettajien aloituspaikkoja yliopistoissa (varhaiskasvatuksen kandidaatti, -kandidaatti ja -maisteri sekä -monimuotokoulutukset) on yhteensä 1246. Kun tähän lukuun lisätään C6-kaupungeille kohdennetulla määrärahalla aloitettavat monimuotokoulutukset, täyttyy hallituksen asettama 1400 uuden varhaiskasvatuksen opettajan taso.

OAJ pitää ensiarvoisen tärkeänä, että varhaiskasvatuksen opettajankoulutusmääriä pidetään nykyisellä tasolla jatkossakin. Varhaiskasvatuksessa ollaan etenemässä hyvää vauhtia kohti tavoiteltua opettajatilannetta, eikä tomissa sen osalta tule nyt hidastaa.

OAJ tuo myös esille sen, ettei varhaiskasvatuksen henkilöstöpula koske päiväkodinjohtajia. Kasvatustieteen maisterikoulutus on erittäin vetovoimainen ja nykyiset koulutusmäärät riittävät hyvin kattamaan olemassa olevan ja tulevan päiväkodinjohtajatarpeen. Hallitusohjelman esittämä päiväkodinjohtajien kelpoisuusvaatimuksen muutos vaarantaisi varhaiskasvatuksen pedagogisen laadun sekä voisi heikentää varhaiskasvatuksen koulutusten vetovoimaa. Siksi esitettyä

30.9.2026

kelpoisuusvaatimuksen muutosta, mikä on vastoin tutkittua tietoa, ei tule tehdä. Se ei tuo säästöjä, vaan vaarantaa lakiesityksen mukaan oppimistulosten nousun.

OAJ esittää, että valiokunta mietinnössään esittää päiväkodin johtajan kelpoisuusmuutoksen perumista, koska se on vastoin tutkittua tietoa, se ei tuo säästöjä ja sisältää riskin osaamistason heikkenemisestä.

Opettajarekisteri

OAJ pitää kestäättömänä tilannetta, jossa meillä ei edelleenkään ole kattavaa tietoa opettajien määrästä ja kelpoisuuksista alueittain. Opettajarekisteri voitaisiin toteuttaa kolmella miljoonalla eurolla neljän vuoden aikana ja sen ylläpitämiseen on varattava 500 000 euroa/vuosi. Sote-puolen ammattirekistereiden perustaminen ja ylläpitäminen on ollut vastaavilla resursseilla mahdollista.

Rekisterin avulla olisi mahdollista kohdentaa opettajankoulutuksen aloituspaikkoja uudelleen ja saada siten merkittäviä säästöjä aikaan. Rekisteri on välttämätön, jotta voidaan reagoida ikäluokkien pienenemisestä aiheutuviin muutoksiin opettajatarpeissa. Samoin voitaisiin turvata esimerkiksi riittävien erityisopettajien saatavuus.

OAJ esittää, että valiokunta mietinnössään kohdentaa 3 miljoonaa euroa siirtomäärärahaa momentille 29.10.20 opettajarekisterin perustamiseksi.

Tuetaan ulkomaanlehtoritoimintaa 300 000 eurolla.

Ulkomaanlehtoritoimintaa ollaan lakkauttamassa vuodesta 2027 alkaen, koska opetus- ja kulttuuriministeriön ja opetushallituksen on säästettävä 300 000 euroa. Tätä säästöä haetaan nyt leikkaamalla pieni strategisesti poikkeuksellisen vaikuttava kokonaisuus Suomen osajapolitiikan, korkeakoulutuksen, maakuva- ja elinkeinopolitiikan näkökulmasta.

Suomen kielen ja kulttuurin opiskelijat ulkomailla ovat usein jo korkeakoulutettuja. Monella heistä on tavoitteena työllistyä Suomeen. Heidän kieli- ja yhteiskuntaosaamisensa, joka on hankittu ulkomaanlehtoritoiminnan kautta, mahdollistaa nopean työllistymisen ilman erillisiä tutkintoja Suomessa tai laajaa kotoutumiskoulutusta. Ulkomaanlehtoritoiminta tukee suoraan hallituksen tavoitetta lisätä työperäistä maahanmuuttoa ja vahvistaa osajapohjaa erittäin pienin julkisin kustannuksin.

Toiminta tavoittaa opiskelijoita monilta aloilta, kuten lääketieteestä, kauppatieteistä ja valtiotieteistä. Valmistuneet työllistyvät monipuolisesti Suomeen ja Suomen kanssa toimiviin organisaatioihin ulkomailla. Samalla ulkomaille jäävä Suomi-osaaminen tukee suomalaisten yritysten toimintaa ja kasvua kansainvälisillä markkinoilla. Toiminta tukee myös kulttuurivientiä, kuten kirjallisuuden kääntämistä ja muita luovia aloja, jossa syvällinen kieli- ja kulttuuriosaaminen on välttämätöntä.

30.9.2026

OAJ esittää, että valiokunta mietinnössään kohdistaa 300 000 euroa vuodelle 2027 ulkomaanlehtoritoiminnan jatkamiseen momentille 29.01.31.n

Hallituskauden koulutusrahoituksen kokonaiskuva pitää sisällään panostuksia, mutta jää kokonaisuudessaan koulutusta leikkaavaksi

Vaikka koulutukseen on pystytty tekemään tällä hallituskaudella myös kauan odotettuja ja järkeviä rahoituspäätöksiä, on hallituksen toimet kokonaisuudessaan olleet koulutuksesta leikkaavia.

Pysyvään rahoitukseen kohdistuu hallituskauden lopussa reilu 300 miljoonan euron lisäyksiä ja noin lähes 900 miljoonan euron leikkauksia, jolloin pysyvän rahoituksen nettomuutos on noin puoli miljardia euroa miinuksella. Leikkauksista iso osa on kohdistettu kuntien valtionosuuteen eli samalle momentille, johon koulutuspanostukset on tehty. Tämä on osaltaan ollut vaikuttamassa uudistusten toimeenpanoon.

Muita keskeisiä leikkauskohteita ovat olleet ammatillisen koulutuksen rahoitus, korkeakoulujen ja vapaan sivistystyön rahoitus sekä aikuiskoulutustuen lakkauttaminen, jolla on ollut suuri vaikutus uudelleen kouluttautumiseen vaikeassa työllisyysilanteessa.

Kokonaiskuva hallituskauden rahoituspäätöksistä koulutusmuodoittain

Varhaiskasvatus ja perusopetus

Valtion rahoitus varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen järjestämiseen kanavoituu kunnille peruspalveluiden valtionosuuden kautta. Valtionosuuteen on Orpon hallituskaudella tehty leikkauksia kolmen eri toimen muodossa. Suora valtionosuusleikkaus vuonna 2025, jolloin toteutettiin 75 miljoonan euron tasoalennus. Koko hallituskauden kattava 1 %-yksikön indeksijarru, joka on vähentänyt kuntien indeksikorotuksia noin 20–30 miljoonaa euroa vuosittain ja jarrun kiristäminen 2,8 %-yksikköön vuodelle 2027, jolla on 91 miljoonan euron leikkaava vaikutus. Lisäksi kuntien tehtävien poiston perusteella on leikattu kunnilta 22 miljoonaa euroa. Kokonaisuudessaan kuntien valtionosuuspotista on leikattu hallituskauden aikana 271 miljoonaa euroa. (Indeksijarrun vaikutus yhteensä 174 miljoonaa, tasoleikkaus 75 miljoonaa ja normien keventämisen vaikutukset 22 miljoonaa). Näillä leikkauksilla on suora vaikutus kuntien järjestämään varhaiskasvatukseen ja opetukseen. Lisäksi kuntien taloudellista tilannetta on vaikeuttanut toimimaton valtionosuusjärjestelmä ja kohonneet työllisyyden hoitokustannukset, jotka siirtyivät voimakkaammin kuntien vastuulle TE-uudistuksen myötä.

Varhaiskasvatus

Varhaiskasvatukseen on kohdistettu toimia etenkin aloituspaikkalisäysten muodossa. Yksittäisenä budjettitoimena varhaiskasvatukseen kohdistettiin 6 miljoonan euron

30.9.2026

määräraha C6-kaupunkien monimuotokoulutuksen järjestämiseen. Norminpurun varjolla varhaiskasvatuksen OKM:n budjetin menoista on leikattu 0,5 miljoonaa euroa.

Perusopetus

Vaikka kuntien valtionosuudesta on em. tavalla leikattu, on perusopetukseen tehty tällä hallituskaudella myös merkittävän 200 miljoonan euron panostuksen, josta 60 miljoonaa euroa ohjattiin laatu- ja tasa-arvorahoitukseen. Noin 97 miljoonaa euroa oppimisen tuen uudistamiseen, noin 20,6 miljoonaa euroa kolmen uuden oppitunnin rahoittamiseen perusopetuksessa ja 10,9 miljoonaa yksityisten koulujen valtionavun nostamiseen 100 % tasolle ja 10 miljoonaa muihin hankkeisiin, kuten valmistavan opetuksen laajentamiseen, kiusaamisen vastaiseen työhön ym. Kuntien valtionosuuden kautta tästä rahoituksesta jaettiin yli 130 miljoonaa euroa.

Perusopetukseen tehtiin myös muita panostuksia. Valmistavan opetuksen määrärahaa nostettiin 17,3 miljoonalla eurolla ja S2-opetuksen vahvistamista tuettiin 8 miljoonan euron määräaikaisella rahoituksella.

Vuodelle 2027 ollaan kohdistamassa 2 miljoonaa euroa kokonaiskoulupäiväkokeiluun. Taidetestaajat-toiminnalle osoitetaan 3,5 miljoonan euron määräraha lukuvuodelle 2027–2028.

Suora perusopetuksen OKM:n momentilta tehty leikkaus on 7 miljoonan euron leikkaus aamu- ja iltapäivähoidon toiminnasta.

Lukiokoulutus

Lukiokoulutukseen kohdistui hallituskauden aikana oppimisen tuen vahvistamiseen liittyvä 10 miljoonan euron lisäys. Leikkauksia tehtiin EU/ETA maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden lukukausimaksujen perusteella 1,5 miljoonaa, lukuvuosisuunnitelmasta luopumisen varjolla tehty 1 miljoona ja oppimateriaalien maksuttomuuden korvaava 1 miljoonan säästö. Lukion suurin leikkauserä koskee lukiorahoituslain pykälän 23b säännöstä yksikköhintaleikkurista, joka karsii lukioiden tosiasiallisesta kustannustasosta vuosittain noin 100 miljoonan euron kokonaisuuden.

Ammatillinen koulutus

Ammatillinen koulutus oli tällä hallituskaudella toistuvasti leikkausten kohteena. Vuonna 2024 tehty 120 miljoonan euron leikkaus johti laajoihin irtisanomisiin ympäri ammatillisen koulutuksen kenttää. Tämän lisäksi ammatilliseen koulutukseen on kohdistettu hallituskauden aikana leikkauksia yhteensä 29 miljoonalla eurolla. Leikkaukset on tehty oppimateriaalikustannusten korvaavilla säästöillä 10 miljoonaa, norminpurun varjolla HOKSien keventämisestä 4 miljoonaa euroa ja EU-/ETA-maiden lukuvuosimaksujen varjolla 15 miljoonaa euroa. Lisäyksiä ammatilliseen koulutukseen on tehty 10 miljoonaa euroa oppimisen tukeen.

Taiteen perusopetus

Taiteen perusopetukseen ei tehty tällä hallituskaudella päätösperusteisia muutoksia. Taiteen perusopetusta uudistettiin kauden aikana. Lakiesitys on edelleen eduskunnan käsittelyssä. Lainsäädännön pohjana ollut selvitys taiteen perusopetuksen toiminnasta

30.9.2026

päätyi esittämään lain toimeenpanon mahdollistamiseksi 10 miljoonan euron lisämäärärahaa, mutta sitä ei ole toistaiseksi osoitettu.

Vapaa sivistystyö

Vapaaseen sivistystyöhön on kohdistettu hallituskaudella koulutusalan kokoon suhteutettuna merkittäviä leikkauksia. Kansalaisopistojen, opintokeskusten, kesäyliopistojen, liikunnan koulutuskeskusten ja kansanopistojen rahoitusta vähennettiin heti hallituskauden alussa yhteensä noin 20 miljoonalla eurolla. Kauden alussa tehty leikkaus oli suhteellisesti suuri. Esimerkiksi kansalaisopistoihin kohdistettu 12,5 miljoonan euron leikkaus vastaa kooltaan koko Pirkanmaan kansalaisopistotoiminnan valtion rahoitusta.

Kauden aikana vapaan sivistystyön momentille on tehty myös muutamia lisäyksiä. Opistovuosikoulutukseen kohdennettiin 3 miljoonaa euroa, maahanmuuttajanaisten koulutukseen 5 miljoonaa euroa ja ruotsinkielisen kotoutumiskoulutuksen tukeen 1 miljoonaa euroa. Kotoutumiskoulutuksen rahoituksen muutokset ovat vaikuttaneet etenkin opistojen saamaan rahoitukseen paikallisesti ja niiden kykyyn ylläpitää muuta koulutusta kotoutumiskoulutuksen rinnalla.

Ammattikorkeakoulut

Ammattikorkeakouluihin kohdistettiin kauden aikana yhteensä 57,5 miljoonan euron leikkaukset. Leikkauksista 12 miljoonaa koostui harjoittelukorvauksen poistamisesta ammattikorkeakouluilta, 17,5 miljoonaa euroa avoimen korkeakouluopetuksen maksujen noston ja EU-/ETA maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden lukukausimaksujen noston perusteella. Perusrahoituksesta leikattiin suoraan tasonmuutoksella 26,5 miljoonaa euroa. Lisäyksiä ammattikorkeakouluihin tehtiin 15 miljoonalla eurolla TKI-perustason nostolla ja määräaikaista rahoitusta jaettiin aloituspaikkamäärien nostamiseen yhteensä 67,5 miljoonaa euroa hallituskauden aikana yhteensä yliopistoille ja ammattikorkeakouluille.

Yliopistot

Yliopistoihin kohdistettiin kauden aikana noin 65 miljoonan euron leikkaukset. Näistä 12,5 miljoonaa euroa avoimen korkeakouluopetuksen maksujen noston ja EU/ETA maiden ulkopuolelta tulevien opiskelijoiden lukukausimaksujen noston perusteella ja 50,8 miljoonaa euroa suorana perusrahoitusleikkauksena 35,8 miljoonaa euroa ja tasomuutoksena 15 miljoonaa euroa.

Tasonmuutos tehtiin portaittain niin, että ensimmäisinä vuosina leikkaus oli yli 20 miljoonaa euroa, mutta pysyväksi leikkaustasoksi jäi 15 miljoonaa euroa.

Lisäyksiä yliopistoihin tehtiin pääosin määräaikaista rahoitusta jakamalla. Pysyvää rahoituslisää kohdennettiin TKI-perusrahoituslisän kautta 39 miljoonaa euroa.

Määräaikaisista rahoituksista merkittävin oli TKI-sopimuksen kautta kohdennettu tohtoripilotti, jolla yliopistoille kohdennettiin neljän vuoden aikana yhteensä 262 miljoonaa euroa. Lisäksi määräaikaista rahoitusta kohdennettiin yliopistoille ja ammattikorkeakouluille aloituspaikkamäärien kasvattamiseen yhteensä 67,5 miljoonaa

30.9.2026

euroa hallituskauden aikana ja opintosetelikokeilulle 18,6 miljoonaa euroa kolmelle vuodelle.

Jatkuva oppiminen ja aikuiskoulutus

Hallituksen päätös poistaa aikuiskoulutustuki vähensi koulutuksen rahoitusta 175 miljoonalla eurolla. Vaikka rahoitus ei ole suoraan koulutukseen kohdentuvaa, on se syytä ottaa mukaan koulutukseen tehtyjen panostusten ja leikkausten listaan, sillä tuen poistolla oli niin merkittävät vaikutukset koulutuksen järjestämiseen. Hallituskauden aikana oli tavoite löytää korvaavaa mallia tuelle, joka olisi palvellut tarkemmin opetus- ja sote-alaa. Tähän pilotointiin jatkuvan oppimisen palvelukeskukselle kohdistettiin 10 miljoonan euron lisärahoitus.

Opetushallitus ja valtionavustukset

Opetushallitukseen on kohdennettu kauden aikana merkittäviä leikkauksia. Koulutuksen kannalta merkittävin leikkaus kohdistui opettajien täydennyskoulutusrahojen leikkaamiseen, 15 miljoonaa euroa. Täydennyskoulutusrahojen leikkaus tilanteessa, jossa maahan ajettiin kiireellä perusopetukseen yhtä vuosikymmenen suurinta uudistusta, oli kestävätköön.

Valtionavustuksia leikattiin kauden aikana merkittävästi. Suurin osa avustusleikkauksista on sisältynyt muiden koulutusmuotojen leikkauksiin.

Opetusalan Ammattijärjestö OAJ

Nina Lahtinen

Risto-Matti Alanko

koulutuspolitiikan johtaja

erityisasiantuntija